

DŽIHAD PROTIV DEMOKRATIJE

Valid Fares, *Rat ideja: Džihadizam protiv demokratije*, Dosije studio, Beograd 2018. (Original: Walid Phares, *The War of Ideas, Jihad Against Democracy*, Palgrave, MacMillan 2007)

Rat ideja Valida Faresa, u prevodu profesora Olivera Antića, valja čitati barem iz dva razloga. Jedan je da bi se upoznali sa idejama pokreta i organizacija koje seju teror ili ga pravdaju u ime islama, te kritičkim i nekritičkim pristupom tim idejama u zapadnom svetu. Drugi razlog, a čitalac neka prosudi koji je dominantniji, bio bi da kroz polemiku autora sa dominantnim relativističkim i (neo)liberalnim pristupom radikalnim idejama i pokretima sa islamskog istoka, pronikne u neokonzervativni svet misli i tumačenja demokratije i sveta političkih ideja.

Valid Fares, autor dvanaest knjiga od kojih je ovo druga prevedena na srpski jezik (posle *Džihada u budućnosti: terorističke strategije protiv Amerike*), bio je ideolog male socijal-demokratske hrišćanske milicije u libanskom građanskom ratu. Decenijama je saradnik manje poznatih američkih visokoobrazovnih institucija, ali i obaveštajnih agencija koje dejstvuju na području Bliskog istoka. Fares je u predsedničkoj kampanji bio savetnik Mita Romnija 2012. i kasnije Donalda Trampa (2016) za pitanja terorizma, a danas se pretpostavlja da neformalno i dalje ima uticaja u Beloj kući. Priroda njegovog angažmana u SAD mogla bi da bude treći razlog sa upoznavanjem ideja i načina razmišljanja onih koji utiču na oblikovanje politike velike svetske sile.

Ovaj francuski magistar i američki doktor političkih nauka koji je vodio idejni rat barem od 1986. godine u domovini, često je sumnjičen za islamofobiju i bliskost sa tajnim službama. Iz Libana je morao pobeći kako bi sačuvao glavu koju su tražili pripadnici Hezbolaha, što objašnjava i njegov stav prema šiitskoj organizaciji.

Iskustvo iz rata poslužilo mu je kao odskočna daska za uspeh na floridskom univerzitetu i ulazak na američko tržište političkih ideja. Tu je da se bori sa „čuvarima riznica znanja na univerzitetima“ koji odbijaju da imenuju džihadizam kao problem i koji nakon septembra 2001. dopuštaju da se vodi, kako Fares ponavlja, „takozvani rat protiv terorizma“ umesto da jasno imenuju neprijatelja – radikalnu islamističku ideologiju, džihadizam,

koja korene vuče iz srednjeg veka, a od kolonijalizma i propadanja poslednjeg halifata počinje da se sve više širi po muslimanskom svetu. On obaveštava čitaoca o situaciji iz 2001. godine „većina od 1.200 predavača društvenih nauka, profesora bliskoistočnih studija i stručnjaka za islam od Oksforda do Harvarda tretirali su džihad kao benignu duhovnu tradiciju, poput joga”, što i danas čini možda i većina istraživača.

Autor veli da je njegova knjiga nastala i kao polemika sa akademskim stručnjacima, ali i kao pojašnjenje čitaocu kako izgleda rat ideja i kako se on danas vodi između „džihadizma i demokratije” (42). Knjiga je Faresov odgovor mondijalistima koji odbijaju da imenuju i priznaju postojanje džihadizma kao radikalne islamističke ideologije, ali istovremeno daju „legitimitet argumentima svojih kolega sa Istoka...” (43).

U petnaest poglavlja autor vodi rat ideja protiv ideologija kojima suprotstavlja „ideje demokratije, podele vlasti, identiteta, jednakih mogućnosti, vladavine prava, sekularizma i pravde za sve” čije izvorište nalazi, ni manje ni više, nego u Mesopotamiji, a potom i u Grčkoj, Rimu i u vremenu „epohe prosvetiteljstva u Evropi do Lige naroda.” (44). Ovakav koktel već nagoveštava okvir u kome promišlja Fares. On se boji za ‘demokratske principe’ koji važe „samo ako međunarodna zajednica u svakoj prilici radi na njihovom širenju” (45). Ovo piše 2006. godine kada vlada Džordža Buša mlađeg promovise politiku širenja demokratije na širem Bliskom istoku, politiku koja će u praksi stimulisati kolaps i krizu mnogih arapskih zemalja u lancu dođaja koji su prvo nazvani *Arapsko proleće*. Libansko-američki autor je zabrinut jer „komunizam, fašizam, ekstremni nacionalizam, nacizam i drugi radikalni, totalitaristički ‘izumi’, koji su se međusobno sukobljavali..., sada su se objedinili da bi se suprotstavili svom krajnjem zajedničkom neprijatelju – demokratiji” (69).

Fares je nesumnjivo u pravu kada ukazuje na jednostranost zapadne i američke naučne javnosti. Poziva na rušenje politički korektnog stava (ali samo u vezi sa džihadizmom) kada piše da „U Briselu, *eksperti* Evropske komisije nameću duboku tišinu o doktrinarnim korenima džihadizma da, kako to opisuju džihadisti, ‘osećanja muslimana’ ne bi bila povređena (41). On ukazuje na istorijske polemike i nepomirljiv stav izrazite većine akademskih radnika i brojnih političara prema prirodi pretnje koja dolazi zapadnom svetu sa muslimanskog istoka. Fares navodi kako je ogromna većina politikologa i drugih društvenjaka u SAD pobijala svake godine Hantingtonovu tvrdnju i ponavljala „Sudar civilizacija ne postoji”. Kako primećuje „liberali i marksisti stajali su iza jedinstvene opozicije Hantingtonovoj tezi” (55).

Osvrt na Hantingtona Fares koristi da ukaže na činjenicu da je preteča teze o podeli sveta na civilizacije i kulture njegova prva knjiga, objavljena 1979. godine (57). Ono što Fares previđa ili prećutkuje jeste da poimanje međunarodnih odnosa kao dominantno određenih civilizacijskim razlikama razrađuje ruski mislilac Nikolaj Jakovljevič Danilevski još 1871. godine, u

kapitalnom delu „Rusija i Evropa“. U isto vreme takvu misao gaji Dostojevski u *Piščevim dnevnicima*, kasnije Oswald Špengler, Karl Haushofer, Arnold Tojnbi i plejada drugih autora.

On grmi i u emisijama TV Foksa, novinskim natpisima, predavanjima i u knjizi *Rat ideja*, govori o antidemokratskoj osovini, sekularnim vladama u Bagdadu i Damasku i manje i više u alijansi (ako je verovati Faresovim tvrdnjama za koje se ne trudi da pruži dokaze) sa Al Kaidom. Piše o nepomirljivim stavovima demokrata i ideologija, o džihadskom ratu protiv međunarodnih načela, o napadu na pluralizam, o promovisanju segregacije polova, bitki za umove i sudaru budućnosti koji je već počeo.

Ideologija demokratije i džihadizam

Rat ideja je polemika, ili bolje reći obračun sa svim ideologijama a ponajviše džihadizmom, s tim da autor širenje demokratije vidi kao nešto neideološko, iako je njegovo pisanje duboko ideologizovano. Za njega bi u svetu ideja mogao da se primeni naziv, koji je u smislu vladavine za Lucija Kornelija Sulu, rimskog diktatora, upotrebio antički istoričar Dion Kasije – demokator.¹

Već na samom početku autor iskazuje uverenje u univerzalnost demokratije, samoopredeljenja, „oslobođenja i slobode za celo čovečanstvo“ (44). On gaji prosvetiteljsku veru da su ti principi „predodređeni da budu univerzalni“.

Fares nema problema sa dvostrukim aršinima. On bez imalo zazora svako delovanje Amerike vidi kao nastojanje da se svetska zajednica demokratizuje, dok je spreman da sve one koji tako ne misle okvalifikuje kao trockiste, fašiste, ekstremne nacionaliste, džihadiste i naivčine u SAD koji se stalno pitaju „Zašto nas mrže?“ (str. 29, 62, 344). Kako primećuje naš čuveni orijentalista u predgovoru knjige „Valid Fares apsolutizuje širenje ideja demokratije i slobode, ne opterećujući se pitanjem puteva, načina i sredstava tog blagotvornog širenja i ne razmišljajući o tome dovode li možda neki od pobrojanih puteva, načina i sredstava u pitanje samu suštinu slobode i demokratije. On je, u neku ruku, ‘demokratski fundamentalista’“ (12).

Kroz knjigu Fares konstantno nastoji da sravni nesravnjive stvari. Redovno u paru sa sefizmom (sunitska radikalna škola) ide nekakav „homeinizam“, Al Kaida sa Hezbolahom (39, 41, 52, 53, 60, 81, 190...). Koristi neodređene fraze poput međunarodne i svetske zajednice i poziva se na svetsko društvo. Spasavanje civila kojima pretili masakr, taj česti izgovor za američke ratove i sankcije širom planete, za autora je, predvidljivo, legitiman razlog za rat (46).

On projektuje školu realizma u međunarodnom odnosima i sekularizam u antički Rim! Tvrdi kako je Rim imao nacionalnu politiku širenja mira, (PAX

¹ Prema: Luciano Canfora, *La democrazia: Storia di un'ideologia*, Laterza 2010, p. 10.

ROMANA) kao sekularnog motiva za rat (47). Ide i dalje, pa utvrđuje da su doktrinu vođenja rata u ime mira sledili Arapi, Evropljani, drugi azijski narodi. On nalazi i nekakav *iberijski mir* kao politiku konkistadora! Takva, blago rečeno preslobodna tumačenja istorije, u ideološkom ključu izabrane nacije primećuju se u celini dela.

Optužuju se nacionalisti i druge ideologije za širenje sukoba. Prvi svetski rat je u takvoj optici sukob nacionalizma i demokratije (49). U Drugom svetskom ratu pobedile su „snage transatlantskih demokratskih zemalja i njihovog sovjetskog saveznika“. Iz ove tvrdnje proizilazi da je angažman 80 odsto nemačkih vojnika na istočnom frontu manje bitan od savezničkog iskrčavanja na Siciliju jula 1943. i godinu dana kasnije u Normandiji.

U hladnom ratu i posle njega sukobe i ratove ne pokreće zemlja koja je najviše ratovala (SAD) već „nedemokratske snage“. Tako je i u Vijetnamu i u Jugoslaviji i drugde (valjda i na Grenadi, Panami, Nikaragvi, Kongu...).

Nacionalizam je u svom ekstremnom vidu po Faresu nacizam i fašizam. Takve tvrdnje se ređaju u tekstu poput onih o efikasnosti NATO u Bosni i na Kosovu (i Metohiji) (50).

Fares ne oseća potrebu da podupre činjenicama talase tvrdnji. On nije upoznat sa definicijama nacije, naroda, smatra da je etnička pripadnost (narod) nešto novijeg datuma, iako hiljadama godina prethodi naciji (65). On olako kvalifikuje i iznosi ocene, pa neopterećen istorijom kaže „Ekstremni nacionalistički pokreti takođe su bili uzročnici građanskih ratova, okupacija drugih zemalja, kolonijalizma, izolacionizma, čak i svetskih ratova“. Nacionalizmi su doveli do genocida, holokausta, masakra... Tu je moguća i akrobatika misli: „Ruski ekstremni nacionalizam, iako pod marksističkim režimom, bio je odgovoran za potiskivanje neruskih naroda“ (66). Zaista deluje da je u *ratu ideja* sve moguće i dozvoljeno.

Ipak, među brojnim neprijateljima demokratije izdvajaju se „džihadski selefizam i homeinizam“ kao jedini koji žele da odbace osnovne postulate međunarodnog prava i Povelju UN (52, 3). Džihadisti su u dosluhu sa naftašima iz arapskog sveta formirali lobi koji kontroliše i usmerava javno mnjenje i akademsku mrežu na Zapadu. Kako kaže Fares, totalitarne ideologije u ideološkom *blickrigu* optužuju „Zapad (naravno, po Faresu neumesno) i liberalno demokratske zemlje širom sveta da koriste pitanje ljudskih prava u zemljama Trećeg sveta s namerom da ‘ostvare ekonomsku korist’“. Zapadni akademski krugovi su deo te mreže zavere protiv Zapada, liberalne demokratije i Izraela (220). Uopšte, Faresov svet je kao viđen u ogledalu. Preokrenuta stvarnost. Kada se tako postave stvari onda i pozivanje na pravilno imenovanje neprijatelja gubi smisao u opštoj kakofoniji utisaka i tvrdnji. Ipak, pažljivi čitalaca će umeti da proseje i pronađe razloge za čitanje ove knjige iz napred pomenutih razloga.